

Hans Vervoort

Olie is niet dom

177 korte verhalen, herinneringen, invallen

SBN: 9789402158007

© Hans Vervoort

website auteur: www.hansvervoort.nl

1. Tandvlees

'Op je tandvlees lopen' is naar mijn innige overtuiging geen eenvoudige bezigheid. Ik vermoed dat de mens het in een vroege fase van de evolutie wel eens heeft geprobeerd, maar dat het wegens gebrek aan succes niet is gecontinueerd. De stapjes die die vroege mens via het tandvlees maakte waren vermoedelijk te klein en dus ging men armen en benen ontwikkelen. Waarbij uiteindelijk de benen het wonnen als het ging om de functie van het voortbewegen.

De uitdrukking 'op je tandvlees lopen' is intussen wel gebleven en zal dus al gauw enkele miljoenen jaren oud zijn. Je zou dan verwachten dat het de betekenis heeft van 'iets onhandigs doen' of 'iets onmogelijks volvoeren'. Maar nee hoor, het betekent dat je uiterst vermoeid bent. Dat bewijst maar weer eens welke kromme wegen de ontwikkeling van een taal bewandelt.

Zo'n uitdrukking die niet de betekenis heeft die je zou verwachten, wordt natuurlijk ook makkelijk verbasterd of gecombineerd met een andere uitdrukking. Vooral sporters zijn daar in hun commentaren kort na de wedstrijd heel bedreven in.

Wat dacht u van deze varianten:

'In de pauze van de wedstrijd zaten we echt op ons tandvlees.'

'Goed, we verloren. Maar daar krijg je eelt van op je tandvlees.'

'We hebben het achterste van ons tandvlees laten zien. Maar het mocht niet baten.'

'Onze tegenstanders hadden haar op hun tandvlees, ze waren te sterk voor ons.'

'We moesten stevig op ons tandvlees bijten.'

Zelf denk ik dat ik deze nieuwe variant een keer ga lanceren:

'Hij liep weer eens met andermans tandvlees te pronken.'

Wie weet haal ik er ooit de Van Dale mee.

2. Als je graaft vind je altijd wel een wandelstok

Ik droomde dat ik met mijn vader op de vlucht was voor een horde Hunnen.

We liepen en liepen door de toendra en kregen verschrikkelijke dorst.

In de verte zag ik een boom omvallen en ik zei tegen mijn vader: dat is een teken!

Zou kunnen, antwoordde hij met kalme stem.

Mijn vader was een Indiaan, zag ik.

Gebruind en tanig, met diepe groeven in zijn gelaat.

Bij de boom gekomen trokken we de grotendeels vermolmde wortels met gemak uit de grond.

Daarna begonnen we met ons handen te graven.

Handenvol aarde gooiden we achter ons en het gat werd dieper en dieper.

Toen trok mijn hand een stok uit de aarde, het bleek een wandelstok van bamboe te zijn, met een rond handvat.

'Als je graaft vind je altijd wel een wandelstok', was het commentaar van mijn vader.

We groeven verder.

En já, na enige tijd begon het gat vol te lopen met water.

Eerst modderig, daarna steeds zuiverder.

Met mijn hand kuispte ik wat van dat water en bood het mijn vader aan.

'Goed water', zei hij glimlachend.

Daarna proefde ik zelf ook. Heerlijk!

Maar in de verte was alweer het paardengetrappel te horen van de naderende Hunnen.

We moesten snel verder!

3. Gooien met groente

Mag je met groente gooien? Met deze vraag werd ik vandaag wakker. Mijn eerste reactie: nee, want de kindertjes in China snakken er naar.

Dat is het antwoord dat je vroeger altijd van je ouders kreeg als je iets niet lustte en probeerde het in de vuilnisbak te gooien.

Of in de wc met de gedachte: daar komt het uiteindelijk toch terecht.

Erg overtuigend was het ouderlijk antwoord niet, want hoe zouden de spuitjes op mijn bord een kind in China kunnen plezieren?

Zouden we ze kunnen opsturen? Van mijn zakgeld?

Als ik die tactiek uitprobeerde hakte mijn moeder de discussie door: opeten en geen gezeur!

Pas onlangs heb ik ontdekt dat spuitjes best lekker kunnen zijn, als je ze kort kookt en niet tot bijna-puree zoals mijn moeder dat deed.

Maar ik begin – dat krijg je als je wat ouder wordt – af te dwalen van de vraag: mag je met groente gooien?

Ik vind dat het mag, MITS UIT ZELFVERDEDIGING.

Met mijn gade heb ik hierover overleg gepleegd.

Het handigst lijkt ons een paar ronde witte kolen voor je voeten, die je een doods chop kan geven als de vijand dichterbij komt. Test tevoren even uit tot hoe groot je ze kan hebben, want zo'n kool kan vrij zwaar worden. Tot 3 á 4 kilo! Ter vergelijking: een voetbal weegt maar 450 gram!

Hopelijk lukt het om met deze projectielen de vijand op afstand te houden, want in het man-tegen-man-gevecht doe je weinig met groente.

Aan bladgroente bijvoorbeeld heb je eigenlijk niks, al kan een ijsbergsla als voetbal nog wel wat schrik aanjagen, mits in plastic verpakt (anders valt hij uit elkaar).

Tot een meter of twintig is het wegschoppen van dit soort groot-groente het best.

Komt de vijand dichterbij dan is tot een meter of 10 afstand **gooien** met groente de goede tactiek. Paprika's en tomaten lenen zich daarbij uitstekend voor. Nee, het maakt niet uit of

het groene of rode paprika's zijn, al is het denkbaar dat rode paprika's meer schrik aanjagen.

Tomaten kun je het best in overrijpe staat gebruiken.

Harde uien zijn ook prima projectielen.

Komt de vijand nog dichterbij dan kan een handvol rode pepers nuttig zijn, mits tevoren even gekneusd zodat het sap eruit komt.

Helpt ook dat niet en wordt het een man-tegen-man gevecht dan is de komkommer je beste vriend.

De biologische is wat taniger dan de vetgemeste kas-komkommer en gaat dus wat langer mee.

Maar over het algemeen moet je er van uitgaan dat je hooguit twee slagen met een komkommer kan doen.

Dus wordt het vermoedelijk toch al snel tijd voor het finale wapen.

Niemand heeft gezegd dat de vechtgroente vers moet zijn. En dus, voor de rotklap die aan het gevecht een eind maakt: het pak bevroren spinazie-a-la-creme.

A la crème omdat dat een extra stevigheid geeft aan het pak.

Een kilo van die keiharde substantie met enige kracht op het hoofd van je tegenstander geleid, maakt van elke agressieve aanvaller een gedwee mens, dat lusteloos aan je voeten ligt.

Veel succes!

4. Dafne

'Ik ben wel een beetje moe,' hoor ik Dafne Schippers op de televisie zeggen. Dat is nou typisch iets van de huidige generatie. Verdeeld over 5 dagen heeft ze op het atletiekkampioenschap in totaal 700 meter gehold. Een kippeneindje.

En zo te zien zich maar één keer echt ingespannen, voor de 100 en 200 meter hollen finale.

Ik weet niet wat dat is met die jongeren van nu.

Ik moest vroeger al elke ochtend 700 meter op topsnelheid draven om vanuit tuinstad Slotermeer de Blauwe Tram naar Haarlem te halen.

Dat kwam omdat ik altijd te laat was. Maar hoorde je mij klagen? De lange saaie werkdag moest dan nog beginnen. Maar ik gaf geen kik!

5. Uit de kast

Ik geloof niet dat ik dit ooit aan iemand verteld heb.
Vermoedelijk omdat het geen gangbaar gespreksonderwerp is, niemand in mijn omgeving heeft het er ooit over. En ik kijk wel uit.

Er is bij de Munt in Amsterdam een winkel die er in handelt en elke keer als ik er vroeger langs kwam (ik woonde in de buurt) voelde ik weerzin.

Terwijl velen er van schijnen te houden.

Het was in oorsprong namaak van een veel verfijnder Chinese variant maar als ik de mensen van *Kunst en Kitsch* mag geloven maakten de Chinezen later onze afbeeldingen weer na.

Dat zou voor iedereen voldoende moeten zijn om er enige waardering voor op te brengen.

Maar dat lukt mij niet.

En het wordt tijd om ermee uit de kast te komen.

Ik vind het lelijk, ik vind het smakeloos, ik HAAT Delfts Blauw.

6. Doof

Vanuit de kwartel-gemeenschap bereikt mij het bericht dat een aantal van hen heeft meegedaan aan de online hoortest van

<http://www.oorcheck.nl/test-jezelf/hoortest/>

En het resultaat: allen bleken een perfect gehoor te hebben!

De uitdrukking 'zo doof als een kwartel' is dan ook niet correct, zo deelt de woordvoerder van de kwartel-gemeenschap mee. Hij vervolgt:

'De vermoedelijk oorzaak van het misverstand ligt in het feit dat wij roerloos op onze plek blijven zitten als een mens nadert. Dat is onze natuurlijk schuilhouding.

Pas als de mens heel dichtbij komt vliegen wij op. Dat heeft bij de mens het idee doen postvatten dat wij doof of ten minste slechthorend zijn. Dat is onjuist.

Ik kan hier natuurlijk alleen spreken namens de Europese kwartelgemeenschap Coturnix Excelsior!

Mogelijk hebben andere kwartelsoorten wel gehoorstoornissen. Daar vindt onzerzijds onderzoek naar plaats.'

Waarvan akte!

7. Hoedje

'Ik schrok me een hoedje,' zei mijn gade.

'Laat zien,' vroeg ik.

Ze liep de gang in waar onze kapstok hangt en kwam triomfantelijk terug met een hoedje.

Meer een mutsje eigenlijk, dameshoeden zijn al 50 jaar uit de mode.

Maar toch, ze had zich een hoofddekseel geschrokken, hield ze vol.

Ik geloofde er natuurlijk niets van.

Hoe vaak ben ik niet zelf geschrokken?

Zonder resultaat?

De ergste keer was een jaar of twintig geleden toen ik op een avond naar huis fietste, een kruispunt passeerde en ineens een auto op me af zag komen die een bocht naar links nam en mij kennelijk niet had gezien.

Toegegeven, mijn voorlamp was stuk.

Met een paar harde pedaalslagen kon ik nog net voorkomen dat hij me aanreed.

Mijn hart klopte in mijn keel.

Was me dát schrikken.

Maar hoe ik ook om me heen keek, geen hoedje te bekennen.

Zelfs een petje kon er niet af.

Sindsdien weet ik zeker dat deze uitdrukking nergens op slaat.

Niemand schrikt zich een hoedje.

Etymologisch onderzoek leverde niets op over de herkomst van deze vreemde uitdrukking.

Vermoedelijk heeft een grappenmaker het een keer bedacht en er succes mee gescoord.

Ik gok op Toon Hermans.

Die had een goochelaarsact waarin het zou passen.

8. K

In 2001 stopte ik met roken.

Het werd me te vernederend om overal naar een rookplekje te zoeken.

Ik kon vervolgens tien maanden niet schrijven en elke keer als ik het probeerde stond er na enige tijd een leeg asbakje naast de computer.

Dat had ik er onbewust weer neergezet als onderdeel van het schrijfritueel. Maar na die tien maanden lukte het schrijven weer wat beter, al zal ik natuurlijk nooit meer mijn oude niveau halen.

Ik mis roken nu alleen nog in gezelschap.

Al die kwekkende mensen, daar heb ik me nooit zo bij thuis gevoeld.

Als je dan een sigaretje kon opsteken of uitvoerig een shagje kon rollen, dan kon je je even onttrekken aan de conversatie en werd je vanzelf teruggeworpen in de kring van luisteraars.

Dat vond ik prettiger.

Nu kan dat ontwijkgedrag niet meer, ik moet meedoen.

En ik merk dat ik zonder de controlerende werking van nicotine ga kakelen.

Ik klets maar raak net zoals al die andere niet-rokers.

En er is nog iets.

Kennis die je opdoet is vaak gekoppeld aan de fysieke conditie die je tijdens het leerproces had.

Als ik veel gedronken heb weet ik weer precies hoe tijdschriften in warme offset gedrukt worden, omdat me dat uitgelegd is tijdens een lange avond in het cafe.

Bij roken is dat nog veel erger. Bijna 90% van wat ik weet is me geworden terwijl ik stevig aan een sigaretje pafte.

Dat ben ik nu allemaal kwijt.

Mijn geheugen is een gesloten schatkamer geworden.

Misschien zou ik die deur kunnen openen met een nicotinepleister op.

Maar ik heb een ander plan.

Elk mens heeft een redelijke kans op kanker en met mijn rookverleden is die kans vrij behoorlijk. En wat mag je met volle teugen doen als je toch al kanker hebt? Precies.

Roken! Mijn laatste maanden zal ik paffend thuis
doorbrengeen en eindelijk weer kunnen beschikken over al
mijn geestelijke vermogens. Ik kijk er nu al naar uit.

9. 'è!'

Een jaar of 25 geleden, hij woonde nog thuis, spraken mijn jongste zoon en ik over de enorme verspilling aan woorden in het hedendaagse spraakgebruik. Als iemand het huis verlaat vindt de volgende uitwisseling plaats: 'Nou, ik ga maar eens...' 'Wanneer ben je terug?' 'Geen idee, ik zie wel.' 'Oké, tot ziens.' 'Tot ziens.'

Liefst 19 woorden ter begeleiding van een eenvoudig vertrek. Dat moet de oermens toch veel simpeler gedaan hebben, leek ons. Die zei bijvoorbeeld 'A!' voor 'Kijk uit, het gaat stormen, buurman.' En kreeg dan als antwoord een kortaf 'Oh' wat betekende: 'Dat zie ik zelf ook wel, sukkel.' Waarna een paar klappen over en weer de conversatie besloten.

Véél en veel efficiënter dan ons huidige taalgebruik. En je had meteen de benodigde lichaamsbeweging. Wij besloten de uitdrukking 'è' te gaan gebruiken als wederzijdse afscheidsgroet bij vertrek.

Wie van ons het pand verlaat zegt kortaf maar wel met enige stemverheffing 'è!' en krijgt dan van de achterblijver een even welgemeend 'è!' terug.

Dat werkt nu al 25 jaar tot onze volle tevredenheid en we moeten er honderden woorden mee uitgespaard hebben. Onze stembanden profiteren ervan. Bij het voortschrijden van de jaren denk ik af en toe wel eens aan mijn sterfbed. En wat mij dan opvrolijkt is het idee dat ik vóór het uitademen van de laatste zucht tegen de achterblijvers, waaronder mijn jongste zoon, kan roepen: 'è!'.

En misschien hoor ik nog net op het nippertje zijn antwoord: 'è!'

10. Ziekenhuis

'Ben jij goochelaar?'

De man die rechts tegenover mij lag op de 4-bedden-kamer richtte zich voor het eerst in verstaanbare taal tot mij. Hij was licht in de war, had ik van zijn familie begrepen, en was teruggekeerd tot het Katwijkse dialect van zijn jeugd. Een visserman. Hij sliep het liefst het hele etmaal door, maar opgepept door de fysiotherapeute en een luidkeelse Surinaamse verpleegster was hij toch af en toe op gaan zitten. Keek dan wat uilig voor zich uit en richtte zich tot zijn meest nabije burens met onverstaanbare zinnestelsels. Ze knikten maar wat terug. Ik was de eerste buurman en juist mij koos hij voor een verstaanbare vraag: 'Ben jij goochelaar?'

Wat had ik er veel voor over gehad om hier 'Ja' op te kunnen zeggen. Wat is mooier dan te kunnen goochelen? Al kan je maar op elk gewenst moment een euro uit iemands oor halen, dan geeft dat toch een bijzonder genoegen. En status. En euro's! Als ik 'Jazeker, dat ziet u goed!' had geantwoord zou de Katwijker er ongetwijfeld genoegen mee hebben genomen. Zijn span of attention was ongeveer 10 seconden en hij was zeker even later weer in slaap gevallen. En dan was ik toch 10 seconden in iemands hoofd een goochelaar geweest. Maar de twee andere patiënten, een man en een vrouw, beide in herstel-modus, keken mij oplettend aan. Ze zouden ongetwijfeld wat meer willen weten over mijn goochelaarskwaliteiten en misschien zelfs een proeve van vaardigheid vragen. 'Nee, ik ben geen goochelaar,' zei ik dus luid en duidelijk. Wel met spijt in de stem. De Katwijker draaide zich om en viel meteen in slaap.

11. Billen

We zaten een kop koffie te drinken en een vrouw liep voorbij..

Ik zei: 'Die vrouw heeft onsamenhangende billen.'

Zo'n beschrijving valt je soms spontaan in en je hoopt er het beste van.

Heb je een uitdrukking bedacht die je gesprekspartner doet uitbreken in herkendend gelach? Of valt het zaad op dorre bodem? Mijn gade waagde een blik aan het achterwerk van de betrokken dame en zei: 'Ik zie het niet.'

Daarmee valt zo'n grafische bedoelde omschrijving plat op z'n bek.

Jammer. Ik vind ondanks deze initiële tegenvaller 'onsamenhangende billen' een uitdrukking met belofte.

Het geeft in elk geval aan dat er iets niet deugt.

Maar wát precies? Moeilijk uit te leggen, maar ik doe een poging. Er is geen gecoördineerde beweging van links naar rechts en weer terug van beide billen, zoals je bij vrouwen gewend bent. Er beweegt wel wat vlees bij het lopen van onsamenhangende billen, maar het heeft niets ritmisch. De billen hebben eigenlijk geen functie bij de loopbeweging. Ze hangen er maar wat bij.

Ik hoop hiermee e.e.a. voldoende te hebben verduidelijkt.

Mag ik in voorkomende gevallen bij de lezer de uitdrukking 'onsamenhangende billen' aanbevelen? Met mate gebruiken, natuurlijk.

Voor alle zekerheid: ze zijn alleen te constateren bij vrouwen.

En voordat ik van *male* chauvinisme beschuldigd wordt: mannen hebben maar heel zelden billen die er toe doen, hun puur economische wijze van voortbeweging heeft dat ook niet nodig.

Bij vrouwen kunnen billen echter een erotische méérwaarde hebben. En die wordt vooral zichtbaar als ze ritmisch samenwerken in de loopbeweging. Vandaar dat ik er aandacht aan besteed.

Een goed visueel voorbeeld van vrouwelijke onsamenhangende billen heb ik niet gevonden, want dat vergt een filmpje. En wie filmt er nu iets onsamenhangends?

12. Kies

'Om kwart over vier heb ik nog wel een gaatje', zei de tandarts toen mijn gade hem belde over een gebroken kies.

13. ???

Het kwam ter sprake en ik heb serieus over de mogelijkheid nagedacht.

Er zitten goede kanten aan:

Je krijgt geregeld bezoek van mensen met honden, daar hou ik wel van.

Het uitzicht is goed, zelfs overweldigend.

Je kijkt over alles en iedereen heen.

En je hebt 's avonds altijd licht.

Allemaal pluspunten.

En toch, en toch aarzel ik.

'Waarom wil je nou geen lantaarnpaal zijn?' vroeg iemand me gisteren voor de zoveelste maal.

En toen kwam het hoge woord er uit:

'Je kan geen kant op! Je staat vast! Je staat maar te staan! Je staat voor paal!'

Uiteindelijk bleek het dus vooral een gevoelskwestie.

14. Koningsdag

Ik heb niet snel medelijden met een koning, want het baantje betaalt heel behoorlijk en brengt ook aardige belastingvoordelen met zich mee. Maar onlangs, op Koningsdag, be kroop me toch dat gevoel toen ik rond 11 uur 's avonds in het concert belandde dat Willem-Alexander bijwoonde, met moeder en vrouw en de overgebleven broer. Ze moesten luisteren naar een pretentieuze minimal music werkstuk van trompettist Eric Vloeimans. Toen ik er langs zapte en uit puur medeleven een tijdlang bleef kijken was een harpiste minstens een kwartier bezig hetzelfde riedeltje eindeloos te herhalen.

Minimal music immers. En ook nog van Nederlandse bodem. Maar dat aan het eind van een inspannende wuifdag! Af en toe ging de camera de koninklijke familie langs om te kijken of ze er nog wakker bij bleven. Maxima gaf geen krimp, bleef star glimlachen. Willem Alexander keek ernstig naar het orkest, met knipperloze ogen. Moeder Beatrix had haar 'ik ben zelf ook kunstenaar en begrijp de getourmenteerde ziel'-gezicht aan. Nadat de camera een paar keer bij hen langs geweest was viel me op dat er geen enkele verandering bij het drietal te zien was. En ineens realiseerde ik me: deze mensen zitten te slapen met hun gezicht in bevroren stand!

Wat knap! Mijn bewondering zal overdreven geweest zijn want het hoort waarschijnlijk bij de familiale basisopleiding. En dat is toch het voordeel van een erfelijk koningschap: de *tricks of the trade* worden er van jongs af aan in gehamerd. Maxima valt nog wel eens uit de rol, nieuwkomer immers. Maar gisteravond, na een vermoeiende wuifdag in een krap passend ensemble en ook nog het in gareel houden van de drie meiden bleek ze achter een glimlachmasker te kunnen dutten. Dat het leren van die vaardigheid meer dan een decennium duurde lijkt me het belangrijkste argument voor de voortzetting van het koningschap. Een gekozen president en zijn familie krijgen dat nooit tijdig onder de knie. De enige andere oplossing is: pretentieuze kunstenaars een schop onder de kont geven.

Maar dat zie ik niemand doen.

15. Piekerans van een schrijver

Als ik zeg: voor schrijvers is een boek hun kind, dan zal dat voor lezers een weinig verrassende uitspraak zijn.

Integendeel, men verwacht niets anders. Maar ik had tot een jaar of vijftien geleden eigenlijk geen tijd voor mijn literaire kinderen. Ik schreef tijdens vakanties een novelle die dan door de uitgever uitgewalst werd tot korte roman. In die drie weken ging ik echt op in het boek en schreef heel veel van me af.

Wáár dan ook, ik kon net zo makkelijk in de badkamer van een Spaans strandappartement een boek schrijven als in het bedienden-verblijf dat we ooit huurden in Bandung, Indonesia. Schrijven is een bevrijding geweest, altijd. Maar daarna moest er gewerkt worden, als marktonderzoeker en later bladenuitgever. Kwam het boek na pakweg een half jaar uit dan zette ik het in de kast en keek er niet meer naar om. Als het er eenmaal was, leek het me meer iets voor uitgevers, recensenten en lezers om er wat mee te doen. Ik was er klaar mee.

Ik vond interviews afgeven en ergens voorlezen eigenlijk onzin, want het ging toch om het boek en niet om de schrijver? Aan mijn interneringstijd in een Jappenkamp had ik ook een sterke behoefte overgehouden om niet op te vallen. Want opvallen was gevaarlijk. Het idee dat een zaal vol mensen naar me zou kijken was dus ondraaglijk. Daarom had mijn gade de taak om tegen opbellende boekhandels en bibliotheken te zeggen: 'Nee, Hans doet dat niet, optreden'. Gelukkig verkochten mijn titels ook zonder mij voldoende om me voor mijn uitgever rendabel te maken, al werd ik nooit een bestseller-auteur. Dat hoefde toen ook niet: in de jaren '70 en '80 was het aantal titels dat verscheen nog klein genoeg om boekhandels in staat te stellen ze (bijna) allemaal in voorraad te hebben.

En zo lag mijn werk dus overal jarenlang en werd door mijn vaste lezerskring gekocht.

Dat de boekenmarkt in de jaren negentig een vechtmarkt was geworden waarbij je als schrijver je kind zelf groot moest brengen merkte na mijn pensioen, in 2000.

Eindelijk had ik alle tijd voor de schrijverij.

Ik schreef *Eerlijk is vals* een roman over Hollands Zakendoen en Indisch Verleden. Al binnen een week verscheen in de Haagse Post een lovende recensie van Max Pam.

Mijn vrouw en ik gingen eens kijken waar het boek lag en begaven ons naar de boekhandel waar je voor een literair werk altijd terecht kon: Scheltema in de Leidsestraat. Tot onze verbijstering was er geen enkel exemplaar van mijn kind te zien. 'Ja, wat wil je, 'zei mijn uitgever Vic van de Reijt, 'je laatste boek was 8 jaar geleden. Sindsdien is er een nieuwe generatie boekverkopers gekomen en die kennen je niet. Je staat ook niet in de computer-verkopen. Dus bestelt niemand je boek op voorraad.'

Het kwam hard aan. Hij had ongetwijfeld gelijk, maar maakte met dit bericht tegelijk duidelijk dat a) uitgevers in dit tijdsgewricht machteloos waren als een boek of schrijver niet opgepikt werd door de inkopers van de boekenketens en b) het nu kennelijk de taak van de schrijver zelf was om zijn kind een toekomst te geven.

Met die nieuwe, onaangename werkelijkheid leef ik sindsdien.

Want publiciteit voor mezelf en mijn boeken genereren dat is niet mijn sterke punt.

Sterker nog, ik heb er een gruwelijke hekel aan.

Jezelf aanprijzen, dat doe je niet, leerden mensen van mijn generatie: 'eigen roemt stinkt' was de leus. Gelukkig heeft ouder worden één voordeel: je hebt niet zo lang meer te gaan. En dat geldt ook voor schrijvers.

16. Driestuverroman

Toen eind 1949 Onze Jongens terugkeerden naar het vaderland en Indonesië zelfstandig werd, bleef een kleine Nederlandse Militaire Missie achter om kennis over te dragen aan het Indonesische Leger. Mijn KNIL-vader hoorde daarbij. Hij gaf les in militair boekhouden, de cijfers wisten niet hoe snel ze hem moesten gehoorzamen. De vertrekkende soldaten lieten veel achter, onder andere kisten vol boeken. Ze belandden bij sergeant van der Wal, de fourier van de missie. Luilekkerland voor een leesgrage jongen als ik. Meestal waren het wat mijn moeder driestuverromans noemde, romantische verhalen, 'soaps' avant la lettre. Ik las er zoveel dat ik jaren later een schabloon opschreef voor het genre. Zie hieronder. Wie het wil gebruiken kan zijn/haar gang gaan.

1001 verhalen

Het eigenlijke verhaal speelt zich meestal af tussen Walter en Jeanne of Anita of Helen, vrouwspersonen die vaag afsteken tegen het heldere beeld van de man Walter: een wilskrachtig gelaat, gebruid door de winterzon, met blauwe staalgrijze ogen en een brede kloof in de gladgeschoren en frisgeurende kin. Walter. Als hij een vrouw aankijkt beweegt de spin in haar kruis.

Van Jeanne of Anita of Helen weten we alleen dat ze zacht van aard is, eigenlijk niet het type voor de onserieuze Walter. In haar voetzog kruipt een halve minnaar, een mindere man: Otto de brildrager, de jongen die vroeger zo ziek was dat hij er nog krom van loopt. Otto, die vroeger bedplaste, wat niemand meer weet. En ook iets lager van stand meestal (bijvoorbeeld de gouverneur van het jongere broertje van Jeanne of de jonge pianoleraar van Anita of de zoon van één van de pachters van Helen's vader).

Otto is de man die in gezelschap de stilte overeind houdt. Een gevoelige ziel waar Jeanne of Anita of Helen haar hart bij kan uitstorten en die haar wijst op mooie passages in de schilderijen van Manet.

Soms denkt Otto 'zal ik haar hand grijpen?' en soms denkt zij

'wat doe ik als hij mijn hand grijpt?'

Dan komt Walter (een polo-vriend van haar broer, iemand die haar bijna omver rijdt in zijn witte Porsche of nog mooier: de bijna-verloofde van haar vriendin), op een huisfeestje danst hij met haar en kijkt haar diep aan. Er beweegt een spin in haar kruis, maar Jeanne voelt alleen dat haar hart smelt. Ook Walter is bewogen: zij is zo eerlijk en zacht.

De eerstvolgende dagen of weken rijden zij elke dag paard, van pianolessen komt weinig, de schilderijen van Manet zijn vergeten.

Walters ongedurigheid is verdwenen, voor het eerst in zijn leven voelt hij zich vreemd rustig. Jeanne (of Anita) voelt zich vreemd opgewonden.

Iedereen voorvoelt waar dit op uit moet draaien, ook Otto die het tweetal bespiedt als zij op een open plek in het bos enige tijd hand in hand zitten alvorens verder te rijden. Hij besluit tot een wanhoopsdaad (een anonieme brief, een gearrangeerde ontmoeting tussen Anita en de zuster van de door Walter tot zelfmoord gedreven dienstmaagd) en het komt tot een felle woordenwisseling tussen Helen en Walter. Walter rijdt kwaad weg in zijn witte Porsche en Anita snelt naar de torenkamer om te snikken. Otto realiseert zich dat nu zijn kans is gekomen, hij gaat Jeanne langzaam achterna. De treden kraken, het zweet staat in zijn handen. De deur van de kleine torenkamer is open.

In tegenlicht ziet hij Helen voor het venster zitten, geluidloos lopen de tranen haar over de wangen.

Otto's hart krimpt ineen maar hij weet dat hij voor haar bestwil gehandeld heeft. Langzaam steekt hij zijn hand uit naar haar zachte, meestal blonde haar. Op dat moment stormt iemand de trap op, het is de teruggekomen Walter. 'Vergeef mij,' en hij knielt bij haar neer.

Otto trekt zich langzaam terug, hij klimt omlaag en gaat in de Porsche zitten. Voor het eerst merken we dat hij ook auto kan rijden, iets wat helemaal niet bij hem past. Hij keert de wagen en rijdt de poort uit.

De avond vindt hem, met een benzineloze auto in de weilanden van Sankt Antonskirche. Er grazen enkele koeien in de omtrek en verder is het stil.

17. Gehalveerde boeken

Ik heb in mijn boekenkast twee boeken die doormidden zijn gescheurd.

Het eerste is *Cruijff, Hendrikus Johannes, Fenomeen* (1972) van Nico Scheepmaker

Het was net uitgekomen en ik zat het te lezen in de trein toen metgezel Rudy ter Haar (de dichter van '*De zon gaat onder – ik voel me bijzonder*') een angstaanval kreeg.

Ik scheurde het boek in 2-en, gaf hem het eerste deel en zei: 'Lezen!'

En dat deed hij braaf tot we in Amsterdam C.S. aankwamen en de paniek verdween.

Het andere is een boek dat mij in één klap vanuit de politiek onverschillige hoek naar de politieke linkerzijde bracht.

Ik was 18 jaar en las de Penguin uitgave van *The ragged trousered philanthropists* van Robert Tressell.

De titel laat zich vertalen als: *Filantropen in vodden* en is een bijtend scherpe weergave van de rol die arbeiders in het begin van de 20ste eeuw in Engeland speelden: ze maakten iedereen rijk, maar droegen zelf vodden.

Net zoals *De Avonden* van Gerard Kornelis van het Reve mij zo ongeveer in die tijd een dreun gaf, zo kreeg ik een opdonder van dit boek. Het vertelt over het leven van een groepje bouwvallers die – afgeknepen door aannemers die op hun beurt weer afgeknepen werden door projectontwikkelaars – moedeloos door het leven gaan, met geen enkel uitzicht op verbetering.

Zelfs het typisch Engelse bakkie thee dat hen overeind moest houden werd meerdere malen met dezelfde theebladeren gezet totdat alle smaak er uit was.

'At twelve o'clock Bob Crass--the painters' foreman--blew a blast upon a whistle and all hands assembled in the kitchen, where Bert the apprentice had already prepared the tea, which was ready in the large galvanized iron pail that he had placed in the middle of the floor. By the side of the pail were a number of old jam-jars, mugs, dilapidated tea-cups and one or two empty condensed milk tins. Each man on the 'job' paid Bert threepence a week for the tea and sugar--they did not

have milk--and although they had tea at breakfast-time as well as at dinner, the lad was generally considered to be making a fortune. (...)

'I don't think much of this bloody tea,' suddenly remarked Sawkins, one of the labourers.

'Well it oughter be all right,' retorted Bert; 'it's been bilin' ever since 'arf past eleven.'

De roman werd geschreven door iemand die zelf deel uitmaakte van dat leven, huisschilder Robert Noonan (schrijversnaam Robert Tressell, ook wel Tressall).

Hij behoorde tot de in die tijd nog vrij zeldzame arbeiders die boeken lazen en zich verdiepten in de theorieën van de socialisten.

Het gros van de arbeiders zag niets in pogingen om in verzet te komen tegen hun situatie: zo was het altijd geweest en zo zou het altijd blijven.

En wie herrie maakte trok aan het kortste eind. Ook dat was altijd zo geweest en zou altijd zo blijven.

Tressell schreef er een boek over dat in Engeland als een bom in sloeg.

Hij maakte dat zelf niet meer mee, want hij stierf in 1911 aan tuberculose, 41 jaar oud, na ettelijke vergeefse pogingen gedaan te hebben het 1600 pagina's tellende manuscript te slijten.

Het was aan de volharding van zijn dochter te danken dat het ten slotte – in een bewerkte en sterk ingekorte vorm – toch uitkwam en tot op heden te krijgen is.

In Nederland was het boek volstrekt onbekend en ik besloot met mijn schoolvriend Anton Hogenes het te vertalen.

We scheurden het keurig in 2-en en begonnen eraan.

Maar helaas, de Londense *slang* waar het boek vol mee staat konden wij niet vertalen in vergelijkbaar Nederlands en het project strandde.

Pas onlangs ontdekte ik dat het boek wel degelijk ooit verschenen is in het Nederlands.

Natuurlijk kwam het uit het bij de Arbeiderspers (1933), in een redelijke vertaling maar onder de weinig aantrekkelijke titel *Menschenvrienden – roman uit de bouwvakken*. Het kreeg in ons land weinig aandacht, in tegenstelling tot

Engeland waar het veel socialistische leiders inspireerde en
eind vorige eeuw nog gekozen werd tot de 100 meest
invloedrijke boeken van de 20ste eeuw.

Wie het wil lezen kan terecht bij www.Gutenberg.org

18. Hier en daar

Als ik mijn gade roep en vraag 'waar ben je?' roept zij meestal terug 'hier!'.

En daar kan ik niets mee. Want op de plek 'hier' ben ik op dat moment.

Als zij érgens is dan is het wel 'dáár'.

In deze situatie is 'hier' voor mij een duidelijk gedefinieerde plek. Het is waar ik ben. Maar 'daar' is een heel vaag begrip. Het houdt eigenlijk alles in wat niet hier is.

Mijn gade kan godweetwaar zijn. De enige oplossing voor dit probleem zou zijn dat zij ooit bereid is wat nader te definiëren waar zij vertoeft.

Zoals 'in de keuken' of 'op zolder'. Maar probeer dan maar duidelijk te maken aan iemand die haar hele leven op de vraag 'waar ben je?' geantwoord heeft: 'Hier'.

Ik begin er niet meer aan. Het zal mijn tijd wel uitdienen.

19. Mijn favoriete oorlog

Het was, meen ik, Wim Noordhoek die eind jaren zestig de 'Fanclub WO 3' oprichtte. Wat daar precies de doelstellingen van waren weet ik niet meer.

Maar het idee dat je fan kon zijn van een oorlog is me bijgebleven en in de loop van de tijd heb ik mijn eigen favoriete oorlog gekregen. Niet de Krim-oorlog of de eerste dan wel tweede Wereldoorlog.

Veel te gewelddadig voor mij, en de laatste twee ook veel te hectisch.

Mijn favoriete oorlog: de Tachtigjarige die Nederland bevrijdde van het Spaanse juk.

In die tijd maakte men geen haast met oorlog voeren.

Af en toe een schermutseling om de adrenaline wat op gang te brengen.

Een belegering van een stad of stadje, gewoon voor de lol, om de burgerij wat te jennen.

Kon je nog hete olie vanaf de wallen op je kop krijgen als je niet uitkeek, want de burgerij verdedigde zich natuurlijk wel... Dat was lachen geblazen!

Een enkele keer werd een echte veldslag geleverd. In 1600 bijvoorbeeld de Slag bij Nieuwpoort.

Maurits van Oranje wilde de geschiedenis ingaan en hij heeft letterlijk tegen zijn adjudanten gezegd: 'Jongens, het jaartal 1600 is van mij. Makkelijk te onthouden voor latere generaties. We gooien de beuk erin. 1600 wordt het Mauritsjaar!'

Dat het achteraf niet de Slag van Maurits werd genoemd maar de Slag van Nieuwpoort, die slag is hij eigenlijk nooit te boven gekomen.

Vandaar dat kort daarna, al in 1609, behoefte was aan even rust. Maurits was er eigenlijk tegen, maar hij maakte een kribbige indruk en de Staten vonden z'n leger wat te duur worden. Ook was de bevolking oorlogsmoe. Dus effetjes pauze voor beide partijen. Goed voor de economie, goed voor de moraal. Zo'n herstelperiode duurde in die tijd al gauw 12 jaar en dat is wat deze oorlog zo sympathiek voor mij maakt: men nam de tijd. De honderdjarige oorlog om de Franse